

9- ימים האחרונים דחה"פ - היי תהא שנת אראנו נפלאות

ג"כ, והט"ז סבר דהכוס הוא לצורך הברכה (דאין אומרים שירה אלא על היין), ואז ברהמ"ז משובחת יותר, אך אין הברכה חובה ואינו יכול להוציא אחרים (והטור סבר דנוסף לשלימות הברכה, איכא שלימות בדין הכוס ג"כ).

ובזה תתישב קושייתנו הראשונה אמאי הוצרך רבינו שידע התינוק האמירה שעל כל כוס וכוס. הא שתי הוי עיקר, דבאמת הוא סבר דדין האמירה הוא דין בד"כ וכדברי הטור, ולהכי כל שאין התינוק יודע ענין האמירה כדבעי, אינו יכול לקיים המצוה בשלימות ואינו מתחייב בחינוך וכדברי הביכורי יעקב דלעיל, וא"ש.

ובזה נמצא, שלאדמוה"ז מלבד שלשת הדינים הנ"ל (סי"ב) יש דין רביעי, דבכוס נוספת שלימות ע"י האמירה והברכה שאומרים עליו, ודו"ק.

9) וכן נראה דעת הדגול מרבנה סתפ"י, דבנווא שאין לו יין בליל פסח כי המחבר דיקדש על הפת, וכי הדג"מ דאם הניאו לו יין לאחר שקידש על הפת, יחלק ההלל, חציו יאמר על כוס א' וחציו על כוס ב' "כדי שיאמר איזה שבה על כל כוס וכוס", וע"כ שדין האמירה הוא דין בכוס, דאם הוא דין באמירה אי"צ לחלק ההלל ואי"צ שיאמר איזה שבה על כל כוס וכוס.

~~~~~

ביאור חילוק לשון רבינו הזקן אצל סימן ורחץ וסימן רחצה

הרב שמואל פסח באגאמילסקי
מחבר קובצי שאלות פירושים וביאורים
מייפלואוד, נוא דזוירזי

א. אצל סימן ורחץ, כתב רבנו בסדורו (הגש"פ): "ונוטל ידיו ואינו מברך". ואצל סימן רחצה כתב, "ואח"כ נוטל ידיו ומברך על נטילת ידים".

וצריך להבין:

- ימים האחרונים דחה"פ - הי' תהא שנת אראנו נפלאו 1010

מדוע אצל "ורחץ", הסתפק רבנו הזקן לכתוב "ואינו מברך", ותו לא מידי, ואילו אצל "רחצה", האריך לכתוב גם נוסח הברכה, היינו שכתב "ומברך על נטילת ידים".

דממני"פ. כשם שאצל רחצה האריך לכתוב נוסח הברכה שמברכים, אף שהוא מפורסם לכל דכשנוטלים הידים מברכים ברכת על נטילת ידים. ונדפס הברכה מיד **בהתחלת הסדור**, (אצל "נוסח הברכות על הסדר"). וגם ב"סדר נטי"י לסעודה וקצת הלכות"י בקצרה" הנדפס בערך **באמצע הסדור** מבואר שם (אות ד') דאחרי נטי"י לסעודה מברכים "ברכת על נטי"י".

ה"נ אצל ורחץ הי' לו לכתוב "ואינו מברך על נטילת ידים".

ואם אצל "ורחץ" לא כתב נוסח הברכה שאין מברכים, מאחר שהוא דבר הפשוט, דהכוונה שאין מברכים ברכת ענט"י, ה"נ אצל רחצה הי' מספיק אם הי' כותב "ואח"כ נוטל ידיו ומברך", וכאוי"א הי' יודע שהכוונה הוא שמברכים ברכת ענט"י.

ב. ויוקשה זה בפרט כשמעיינים איך הוא בסדורי האריז"ל.

1) בסי' האריז"ל ע"פ משנת חסידים (אמשטרדם תקכ"ד, נזכר בהקדמת שער הכולל, כסדור הראשון שנתסיד עפ"י קבלת האריז"ל שנדפס), אחרי שתיית כוס ראשון נדפס: "ונוטל ידיו ואינו מברך על נטילת ידים". ולקמן אחרי שתיית כוס שני נדפס: "ונוטל ידיו ומברך על נטילת ידים".

2) סי' האריז"ל דפו"ר (זאלקאווא תקמ"א): "ורחץ נוטל ידיו כי . . . " רחצה, נדפס רק תיבת רחצה, בלי הוראה מה לעשות, ונדפס רק מה שצריכים לכוון.

3) סי' האריז"ל ר' אשר (לבוב תקמ"ח): "ורחץ נוטל ידיו (ואינו מברך)". אצל רחצה הוא כני"ל בסי' האריז"ל דפו"ר.

4) סי' האריז"ל ר' שבתי רשקוב: "רחץ וירחוץ ידיו ויכוין . . . אצל סימן רחצה, אחרי אריכות הכוונות בזה סיים, "ומברך". ונדפס הברכה בשלימותה. אבל מאחר שהברכה נדפס באותיות מרובעות בניגוד להכוונות שנדפסו באותיות רש"י,

11 - ימים האחרונים דחה"פ - היי תהא שנת אראנו נפלאות

אפשר שהברכה הוא הוספת המדפיס, ורי שבתי בעצמו כתב רק תיבת "ומברך" ותו לא מידי.

5) סיי האריז"ל קול יעקב (רי יעקב קאפל): לפני רחץ כתוב: "יטול ידיו בלא ברכה". ואצל סימן רחצה כתוב "רחצה נוטל ידיו ומברך. ותכוון כי...". אחרי אריכות הכוונות נדפס ברכת ענט"י עם כוונות. וכנראה שמצד הכוונות נדפס ברכת ענט"י.

עפ"י כל הנ"ל יוקשה יותר, מדוע לא כתב רבנו הזקן כפי שהוא בסיי האריז"י ע"פ משנת חסידים, היינו אצל ורחץ לכתוב "ונוטל ידיו ואינו מברך על נטילת ידים".

או אצל רחצה לכתוב, ". ומברך", ולהשמיט תיבות "על נטילת ידים", וכפי שהוא בסיי האריז"ל לרי שבתי ולרי יעקב קאפל.

בפרט שכנראה הטעם שלא נדפס ברכת על נטילת ידים בשלימותה, כפי שנדפס בסיי האריז"י ע"פ משנת חסידים וסיי רי שבתי, מפני שכבר נדפס הברכה לפני זה בהסדור, וכנ"ל.

א"כ כשם שלהדפיס כל נוסח הברכה הוא מיותר, מאחר שכבר נדפס לפני זה, הי"נ לכתוב שאחרי נטילת ידים לסעודה מברכים "על נטילת ידים", ג"כ מיותר, וכנ"ל.

ג. וי"ל הביאור בזה בד"א.

בסיי רי עמרם גאון בסדר הגדה (הוצאת ווארשא ח"א. עי מ', הוצאת פרומקין ח"ב עי קט, ב, ובהוצאת מוסד הרב קוק עי קיח עם שינויים) כתוב: ". שמא עדיין ישנה בידכם לאותה טעות שפירשו רבנו שבמקומכם לפני מר רב שר שלום גאון ז"ל שאנו מברכין בפסח על נטילת ידים, ועל רחיצת ידים, ועל שטיפת ידים. וסימן נר"ש, (הכוונה להנטילה של ורחץ ורחצה ומים אחרונים), וצוה וכתבו לכם שטעות גדולה היא זו, חכמים ובעלי תורה כמותכם יעשו כטעות זו, מה נשתנה פסח מכל ימות השנה. ועוד לא מצינו רחיצה ושטיפה כל עיקר. שמא כשהיו הכהנים רוחצין, היי מברכין על רחיצת ידים. שנאמר ורחצו אהרן ובניו

- ימים האחרונים דחה"פ - היי תהא שנת אראנו נפלאות

ממנו את ידיהם ואת רגליהם. ועתה הודע את רבנן ושאר ישראל שלא יטעו ולא יעשו אלא כמו שפירשנו לד"י.

ובמעשה רוקח סי' נ"ג הביא מר' עמרם גאון הנ"ל בשינוי לשון, ". שאתם מברכין בפסח עניי ולא על רחיצת ידים וסי' נר"ש וצוה לסופרו לכתוב שטעות היא ותמוהים אנחנו. . לברך בפסח ג' פעמים עניי חלילה לכם מעשות כטעות הזה. . אף כשהיי הכהנים רוחצים ידיהם היי מברכים על רחיצת ידים חלילה לא כי אלא היי מברכים על נ"י וכתוב ורחצו אהרן ובניו ומתרגמינן ויקדשון. ".

ובהערות מחותן המו"ל (נדפס מעבר לדף השער) העיר, "לדעתי יש שם טעות סופר במה שכתב שאתם מברכין בפסח על נטיי וכו' צ"ל להיפוך שאתם מברכין בפסח על רחיי ולא על ניי וסי' יר"ש והוא ר"ת רחיצת ידים שלש, דהיינו ששלשה פעמים מברכין בפסח על רחיצת ידים".

ובמאה שערים הלכות פסחים (ע"י ק"א) כתב: ". ולעולם על נטילת ידים מברך אבל סימן נטילה רחיצה שטיפה שהיי מקצת ראשונים סוברין הכי אמור רשוותא דטעות הוא שאין לנו ברכה על הידים אלא נטילה בלבד".

ד. והנה בהגדה שלמה ע"י 100 האריך ללמוד זכות על מה שהיי מברכין בפסח על נטילת ידים ועל רחיצת ידים ועל שטיפת ידים, עיי"ש.

ולפעני"ד יש לומר בפשטות, דמאחר שידוע שבליל הסדר עושים כמה שינויים מכפי שעושים כל השנה, והוא כדי שישאלו התינוקות, מטעם זה סברו כמה גאונים וראשונים, שדוקא בליל פסח **לשנות** נוסח הברכה מכפי שמברכים אותה כל השנה. ובפרט שלשון הקרא הוא **ורחצו**, וצריכים למצוא טעמים מדוע אנשי כה"ג שינו מלשון הקרא ותקנו בנוסח של **נטילת** ידים.

ה. עפ"י כל זה יובן דיוק לשון רבינו הזקן בהגדה של פסח.

דבהגדה ד"ה ורחץ, כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כי הבא לאכול דבר שטיבולו במשקה צריך נטיי תחלה (פסחים קטו, א) בלא ברכה

13 - ימים האחרונים דחה"פ - היי תהא שנת אראנו נפלאות

כי ספק ברכות להקל (שו"ע רבינו סי' קנ"ח ס"ג). ואף מי שאינו נזהר בזה כל השנה - נט"י והוא כאחד משאר שנויים שעושין בליל זה כדי שישאלו (ח"י סתע"ג סקכ"ח).

ולכן אם אדה"ז אצל ורחץ היי כותב כפי שהוא בסי' האר"י ע"פ משנת חסידים (וכן הוא ג"כ בסי' אוצר התפלות וכו"כ סדורים והגדות), "ואינו מברך על נטילת ידים", היי מקום להסתפק דאולי ברכת ענט"י אין מברכין, אבל ברכת על רחיצת ידים מברכים, ובפרט דגוף מעשה של "ורחץ" הוא שינוי מכפי שנוהגים כל השנה, וכנ"ל.

ולכן כתב בדוקא "ונוטל ידיו ואינו מברך", היינו שאינו מברך כלל, לא בלשון נטילה ולא בלשון רחיצה.

ועד"ז גבי רחצה, אם היי כותב "ונוטל ידיו ומברך", ותו לא מידי. היי מקום להסתפק, בנוגע לנוסח הברכה, דאולי כנ"ל משנים מכפי שמברכים כל השנה, כדי לעורר שאלות, ומברכים בנוסח של רחיצת ידים, בפרט דנוסח זה יש לו מקור בראשונים ובגאונים ומיוסד על לשון הקרא.

ולכן הורה לנו רבנו הזקן, דגם בליל הפסח נוסח הברכה צ"ל "על נטילת ידים", וכפי שהורה ר' עמרם גאון, וכפי שכתב במאה שערים שם "שאין לנו ברכה על הידים אלא נטילה בלבד וכן ההלכה והמנהג".

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

מצוות יבום ומצוות חליצה

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
ר"מ בישיבה

בה"הדרן על מסכת בני"ך" (סעי' י"ד) כתב וז"ל: ביבום וחליצה יש חילוק בין דין תורה לתקנת חכמים: מצד דין תורה -"מצוות יבום קודמת למצוות חליצה". ומצד תקנת חכמים - "עכשיו